

Karen Lund Petersen

Ukraine og enden på den private sektors uskyld

Flere amerikanske tænketanke og aviser har beskrevet den nuværende sikkerhedspolitiske situation i Ukraine som en markering af en ny verdensorden – en post-post kold krig – hvor Rusland og Kina for alvor er trådt ind på scenen som stormagter, og hvor EU's interne magtrelationer konsolideres og styrkes. Beskrivelsen af denne nye virkelighed af stormagtsrivalisering er dog kun en del af det billede, som tegner sig. For sagen er den, at vores idéer om, hvordan trusler skal bekæmpes, og hvem der har ansvaret for denne bekæmpelse, er fundamentalt forandret. Dagens geopolitik kæmpes nemlig ikke kun af stater, indenfor rammerne af diplomatiet og de militære institutioner, men også af private virksomheder. Denne artikel undersøger, hvad der kendetegner de danske virksomheders rolle i dansk og international sikkerhedspolitik og kommer med bud på, hvad denne udvikling betyder for vores forståelse af den kommende sikkerhedspolitiske æra.

Nøgleord: privat sektor, sikkerhedspolitik, post-post kold krig, omdømmerisiko, Ukraine

Flere amerikanske tænketanke og aviser har beskrevet den nuværende sikkerhedspolitiske situation i Ukraine som en markering af en ny verdensorden – en slags post-post kold krig – hvor Rusland og Kina for alvor er trådt ind på scenen som stormagter, og, hvor EU's interne magtrelationer konsolideres og styrkes (The Economist, 2022) Den amerikanske politiske rådgiver Richard N. Haass (2022) beskriver denne post-post kolde krig som et ”skæringspunkt mellem det transnationale og det traditionelle”, som en vej tilbage til en verdensorden præget af stormagtsrivalisering. Beskrivelsen af denne nye virkelighed af stormagtsrivalisering er dog kun en del af det billede, som tegner sig. For sagen er den, at vores idéer om, hvordan trusler skal bekæmpes, og hvem der har ansvaret for denne bekæmpelse, er fundamentalt forandret. Dagens geopolitik kæmpes nemlig ikke kun af stater, indenfor rammerne af diplomatiet, militæret og vores sikkerhedspolitiske institutioner, men også i den private sektor.

Danske og internationale virksomheder er placeret centralt i denne geopolitiske virkelighed, faktisk så centralt at vi må tage et kritisk blik på, hvilken rolle virksomheder spiller i dag. Geopolitik handler med andre ord ikke kun om staters kapabiliteter og råderum, men om globale økonomiske processer og digitaliserede kommunikationsformer. Spørgsmålet er, hvordan disse processer

og udviklinger i sig selv udfordrer sikkerhedspolitikens idé om en politisk og økonomisk orden og derved hele demokratiets grundvilkår.

Denne artikel undersøger, hvad der kendetegner de danske virksomheders rolle i dansk og international sikkerhedspolitik, og kommer med bud på, hvad denne udvikling betyder for vores forståelse af denne post-post kolde krig. Efter et kort rids over virksomheders nuværende involvering i vestlig sikkerhedspolitik vil artiklen skitsere, hvordan nyere debatter indenfor sikkerhedsstudier kan hjælpe os til at forstå private virksomheders rolle i sikkerhedspolitikken og ikke mindst i den aktuelle situation. For at skabe det fulde billede af betydningen for dagens geopolitik vil artiklen sluttelig pege på, hvordan private virksomheder selv konceptualiserer udviklingen i deres risikobillede. Artiklen peger på, at involveringen af virksomheder har strukturel betydning for vores forståelse af geopolitik: at disse forandringer har gjort sikkerhedspolitikken mere horisontal med så uklare ansvarsrelationer, at den civile offentlighed har mistet sin uskyld.

Fire typer sikkerhedspolitisk involvering

Indenfor sikkerhedsstudier taler man om virksomheders rolle i sikkerhedspolitikken på fire måder: (1) virksomheden som udenrigs- og sikkerhedspolitisk redskab; (2) virksomheden som genvej til samfundsmæssig sikkerhed og resiliens; (3) virksomheden som egenrådig og magtpolitisk aktør i international politik; og (4) virksomheden som symbolsk markør.

For det første ses nogle virksomheder i dag som offensive strategiske instrumenter for stater. Tænk på den kinesiske regerings rolle i udviklingen af 5G og Huawei eller den russiske relation til gassigiganten Gazprom. Disse private virksomheders produktion og salg af hhv. digitale løsninger og energi er, særligt i Vesten, blevet koblet direkte til Kinas og Ruslands sikkerhedspolitiske interesser. De er kort sagt blevet eksempler på, hvordan regeringer kan føre krig eller fremme sikkerhedspolitiske interesser via den private sektor (Deibert og Pauly, 2019). Denne forståelse af private virksomheder som offensive redskaber er ikke ny, men knytter i høj grad an til debatter om hybride aktører og trusler. Hybride aktører er i den sammenhæng private aktører, som benytter ikkekonventionelle militære metoder som led i et statsligt mål om destabilisering (fx cyberangreb, sabotage, overvågning og påvirkning).

Mens brugen af virksomheder som ”våben” for national sikkerhed i stigende grad er blevet et emne i akademiske såvel som politiske kredse, er den private sektor også mere indirekte involveret i staters sikkerhedspolitik. Behovet for at beskytte den kritiske infrastruktur har ført til gentagne opfordringer til virksomheder om at tage ansvar for statens sikkerhed, fx i relation til terrorisme og cybersikkerhed. Virksomhederne bliver bedt om at øge deres sikkerhed og

hjælpe efterretningstjenesterne ved at give oplysninger om angreb og teknologiske innovationer (Petersen, 2019). Beskyttelse betragtes i denne forstand ikke længere som noget, som staten alene skal opretholde, men som et spørgsmål om resiliens (robusthed og omstillingsparathed) og derved en sikring af samfundets vigtigste funktioner (Berling og Petersen, 2020).

For det tredje har vi på det sidste set, hvordan virksomheder, fx SpaceX, Google og Apple, er blevet så store og indflydelsesrige, at de kan handle, som om de var stater. Denne tendens har især techgiganterne bekræftet i krigen mellem Rusland og Ukraine (se mere nedenfor), hvor de gentagne gange har optrådt som vigtige allierede med Ukraine i cyberkrigen mod Rusland. I denne type relation mellem staten og virksomheden, anses virksomheden som en relativt autonom magtpolitisk aktør på den internationale arena.

Sidst men ikke mindst er flere virksomheder i dag blevet nationale symboler, direkte forbundet med national sikkerhedspolitik orientering. Dette sås i forbindelse med krigen i Ukraine, hvor danske virksomheders tilstedeværelse i Rusland blev anfægtet som værende ikkepatriotisk. Virksomheder som Ørsted, Carlsberg, Rockwool, Grundfos, Danfoss og mange flere blev tvunget til at tage sikkerhedspolitik stilling til krigen og dermed til deres eget engagement i Rusland. Lignede symbolsk værdi er tidligere i historien blevet tillagt virksomheder som fx American Airlines efter 9/11 og virksomheder, som støttede tyskerne under Anden Verdenskrig. Uden at komme nærmere ind på denne sammenligning, skal det bemærkes, at Danmark ikke er i krig i Ukraine, samt at brugen af sociale medier har skabt en ny politisk offentlighed, som virksomheder i dag må forholde sig til, når det handler om politiske risici såsom krig.

Uanset om virksomheder i dag blot er symbolsk knyttet til statens sikkerhedspolitik, om de er væsentlige for opretholdelsen af den kritiske infrastruktur, eller om de mere direkte er involveret i og medskabende i forhold til den globale sikkerhedspolitiske dagsorden, kan vi konkludere, at sikkerhedspolitik er en virkelighed, som mange virksomheder må forholde sig til. Om de vil det eller ej.

International politik og den nye sikkerhedspolitik

Indenfor studiet af international politik er der særligt to debatter, som forholder sig til netop spørgsmålet om sikkerhedspolitik og virksomheders involvering. Dels er der globaliseringslitteraturen og debatterne i International Politisk Økonomi om, hvordan staten og statssystemet bliver udfordret af den stigende betydning af multinationale virksomheder, dels er der debatter indenfor sikkerhedsstudier om, hvordan virksomheder inddrages i de vestlige staters kamp mod grænseoverskridende trusler som terrorisme, cyber, pandemier m.m.

Virksomheden som magtfuld global aktør

Globaliseringsdebatten er nok den debat, som mest direkte har forholdt sig til, hvordan store kommercielle aktører udfordrer den klassiske forståelse af staten og det internationale system.¹ Flere forskere taler om, at globaliseringen transcenderer idéen om staten og statssystemet; om, hvordan der er opstået nye ikketerritorielle netværk og fællesskaber, muliggjort af ny teknologi og kommunikation (Cerny og Prichard, 2017; Bauman, 1998). Den territoriale logik, som har domineret international politik siden det 17. århundrede, er således i opløsning. Men som flere også påpeger, er staten og de politiske systemer selv væsentlige for denne udvikling, fordi det er den selvsamme økonomiske neoliberale logik, som staten i årtier selv har prædikeret, som nu grundlæggende udfordrer staten og statssystemet (Cerny, 1995; Sassen, 1996; Bartelson, 2005). Den klare grænse mellem politik og virksomhed er i stigende grad i opløsning, og den ”gamle” forståelse af politisk kontrol er udfordret af markedslogikker og hensynet til de globale værdikæder, jf. begrebet ”konkurrencestaten” (Cerny, 1997; Pedersen, 2011).

Det er dog ikke kun den økonomiske politik og den globale markedsskabelse, som har udfordret den traditionelle forståelse af staten som den eneste legitime arena for kollektiv handling. Vi har set samme tendens på det sikkerhedspolitiske område. Når eksempelvis danske virksomheder trækker sig ud af Rusland, eller når Ukraine giver Google en fredspris for at hjælpe med at sikre ukrainsk data og fjerne russiske medier fra Googles platforme, er virksomheden med til at præge den internationale sikkerhed. Præsident Zelenskyjs begrundelse for at give Google en fredspris var, at ”[v]erden er under forandring, det gamle system er ikke længere effektivt” (Politiken, 2022). Google blev kort sagt set som et våben i en ellers relativt konventionel krig. Et andet eksempel var, da den ukrainske vicestatsminister og minister for digital transformation i marts 2022 henvendte sig direkte til Elon Musk for at bede om hjælp til sikring af ukrainernes adgang til internettet via de såkaldte Starlink-satellitter. Begge initiativer kan anses som direkte interventioner i krigen og som sikkerhedspolitisk stillingtagen, udenom både stater og etablerede sikkerhedspolitiske institutioner som NATO og EU. Ian Bremmer (2021) beskriver disse interventioner som en del af en bredere tendens til, at techvirksomheder handler som stater i geopolitisk sammenhæng. Twitters blokering af Præsident Trump er endnu et eksempel.

I stedet for at stå udenfor, spiller virksomhederne ind i et statssystem. Oftest ikke imod statens politik, men de indgår i et forhandlet spil om, hvad der er legitim sikkerhedspolitisk agens. I sikkerhedspolitisk forstand er virksomhederne, uagtet motivet bag, blevet magtfulde politiske forhandlere og er på den måde med til at ændre vores forståelse af sikkerhedspolitik.

Samme tendens til, at virksomheder er blevet vigtige forhandlingspartnere, blev tydelig i Danmark i starten af krigen mellem Rusland og Ukraine, hvor danske virksomheder, primært pga. hjemligt pres, blev tvunget til at tage stilling til deres tilstedeværelse i eller relation til Rusland. Denne tilstedeværelse havde ikke kun betydning for virksomhederne selv, men blev af offentligheden (og i nogen grad politikkerne) anset som en del af en større strategisk/dansk indsats.

Samlet set kan man godt sige, at sikkerhedspolitikken har indtaget virksomhederne. Men ikke uden dilemmaer: Den sikkerhedspolitik, som store virksomheder fører, er ikke baseret på fælles politiske beslutninger, men refererer i stedet til en unavngiven offentlighed, som ikke nødvendigvis handler på vegne af hverken demokrati eller viden. I et svar på spørgsmålet om, hvilket moralsk kompas Google handler efter i krigen, svarer Kent Walker fra Google til Politiken: "Vi forsøger at agere ud fra det der er konsensus om i demokratiske samfund og indenfor videnskaben" (Politiken, 2022). Microsofts præsident, Brad Smith, skriver i samme stil: "This war pits Russia, a major cyber-power, not just against an alliance of countries. The cyber defense of Ukraine relies critically on a coalition of countries, companies, and NGOs" (Smith, 2022).

Uagtet denne fremtrædende diskurs om samarbejde og koalition er der ingen tvivl om, at den sikkerhedspolitiske ageren, vi her er vidne til, giver de private virksomheder et meget stort fortolkningsrum for, hvad der er moralsk og demokratisk korrekt at gøre. Virksomhederne, både de store techgiganter og de danske virksomheder, som trækker sig ud af Rusland, "oversætter" hele tiden den demokratiske virkelighed ind i en kommerciel og gør derved relationen til det politiske system en "forhandlet" relation (se diskussionen om omdømme nedenfor).

Det, vi ser nu, er på mange måder en strukturel kamp om autoritet: en kamp hvor der eksisterer overlappende og konkurrerende krav og visioner. Sikkerhedspolitik kan altså ikke længere kun tænkes som alliancer mellem stater, men også som alliancer mellem staten, virksomheder og civile organisationer.

En decentraliseret sikkerhedspolitik

Private virksomheders rolle i Vestlig sikkerhedspolitik er mere end blot et spørgsmål om private virksomheders magt og evne til at handle selvstændigt og uafhængigt af stater. Altså om, hvorvidt den klassiske forestilling om statssystemet er udfordret eller ligefrem i opløsning. Debatten om virksomheders rolle i sikkerhedspolitikken handler også om den transformation, der sker internt i staten, hvor nye og grænseoverskridende trusler som fx terrorisme, cyberangreb

og industrispionage skal bekæmpes. I den forstand er geopolitikken blevet en del af den almindelige virksomheds dagligdag.

Siden den 11. september 2001 har myndighederne i Danmark talt om, at hele samfundet skal være robust, parat og modstandsdygtigt – og herunder at private virksomheder skal tage større ansvar for nationens sikkerhed. Denne debat har mest handlet om at sikre den kritiske infrastruktur (el, vand, fødevarer, transportsystemet etc.) mod angreb fra fx terrorister og cyberkriminelle. Det 21. århundredes globale trusler som terrorisme, pandemi, klimaforandringer og cybersikkerhed har mindet os om, at vi lever i en global virkelighed, hvor staten ikke alene kan varetage sikkerheden. Og da den private sektor ejer ca. 80 pct. af den kritiske infrastruktur, betragtes denne sektor som en stor del af løsningen. Denne varetagelse af den nationale sikkerhed handler både om at indberette trusler til myndighederne og om at vide, hvordan data og nye teknologier beskyttes, men også om at hjælpe til at identificere nye trusler og være medskabere af sikkerhed (se Petersen, 2019). Konventionen bliver således, at beskyttelsen af borgeren ikke længere er noget, som staten alene kan garantere.

Denne diskurs konfronterer ikke blot idéen om det internationale system baseret på stater, men også idéen om det frie marked, fri for frygt, med retten til beskyttelse, og med en forståelse af krigen som en ekstraordinær situation. Den klassiske liberale adskillelse mellem magtpolitik og virksomheders mål om profit viskes bort (Hont, 2005). Med Hume og Smith i 1700-tallet handlede denne adskillelse ikke om, at frihandel ville skabe fred,² men om ikke at begrænse mulighederne for velstand ved at gøre virksomheder til genstand for statens magtpolitiske interesser. I dag er det svært at komme udenom denne stigende sammenblanding af magtpolitik og kommercielle interesser. Det aktuelle eksempel er Kinas engagement i techkoncernen Huawei, men også Googles handlinger i forhold til Ukraine kan nemt ses som et skridt i retning af en stærkere sammenkobling mellem sikkerhedspolitik og profittænkning. Indenfor businesslitteraturen taler vi ligefrem om, at der, alene på grund af sikkerhedshensyn, hersker en udbredt regionaliseret eller nationaliseret tilgang til handel (Deibert og Pauly, 2019). Hvor disse eksempler taler om staters direkte styring af virksomheder på baggrund af sikkerhedspolitiske hensyn, peger den mere subtile form for ansvarliggørelse af virksomheder i samme retning. Som daværende forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V) sagde i 2018 i en tale til dansk erhvervsliv om det danske cyberforsvar: ”Vi skal kæmpe med dansk erhvervsliv ved vores side på slagmarken, for det er ikke altid nemt at se løsningerne på forhånd” (Version2, 2018). Lignede udtalelser har vi set fra efterretningstjenester i England og USA (se Petersen, 2019). I Danmark bliver virksomheder måske

ikke brugt som offensive redskaber i krig, men sammenkædningen af statslige og kommercielle interesser er ikke til at tage fejl af.

Virksomhederne: omdømme som en del af det nye risikobillede

Siden 1950'erne har politisk risiko, og dermed også problemer som krig og politisk vold, været anset som en del af det risikobillede, private virksomheder har skullet forholde sig til. Sikkerhedspolitik er i den forstand ikke en ny ting for virksomheder. Indtil for bare ti år siden var politisk risiko dog primært forbundet med den politiske udvikling i de lande, hvor virksomheden gør forretning ("landerisiko"). Eksempler er risikoen for ekspropriering, sanktioner, brudte forsyningskæder og politisk vold. Selvom disse risici, for de fleste danske virksomheder, ofte ikke er store, var og er de stadig en del af den forretningsmæssige kalkule forbundet med investeringer og handel i udlandet.

I dag er politisk risiko mere end blot et spørgsmål om investeringer eller handel i udlandet. Det 21. århundredes grænseoverskridende trusler har skabt et risikobillede, som ikke kan afgrænses til specifikke geografiske områder. Og den politiske virkelighed, som virksomheder oplever i dag, skabes ikke alene i udlandet, men også på den hjemlige politiske arena, i ngo'er, blandt aktivister, i skyen og på de sociale medier.³

Det politiske risikobillede er således langt mere komplekst og uforudsigeligt for virksomheder at navigere i. Særligt bidrager det digitale mediebillede til kompleksiteten, da det bliver meget svært for virksomheden selv at vide, hvem deres publikum er, og derved også hvem deres nuværende og fremtidige stakeholders er. Den forretningsmæssige kalkule, og dermed beregningen af omkostninger og gevinster ved en given investering, er derfor også blevet meget svær, hvis ikke direkte umulig at foretage.

Disse nye former for politisk risiko – herunder den øgede brug af sociale medier og risikoen for shitstorms – stiller nye krav til virksomheders moralske og strategiske kompas, herunder til deres håndtering af omdømme.

Omdømmerisiko

Omdømmemæssig risikostyring nævnes i stigende grad som et svar på problemet med hyperkompleksitet og usikkerhed. Omdømmerisiko er på mange måder indbegrebet af, hvad Ulrich Beck kaldte "risikosamfundet", da omdømme netop handler om ens egen produktion af nye og potentielt altødelæggende risici (Beck, 1999). Hvor målet for risikostyring før var et spørgsmål om kontrol med omgivelser og fremtid, er risikostyring af virksomhedens omdømme et spørgsmål om kontrol med ens potentielle selv. Virksomheder er blevet reflek-sive i den forstand, at de hele tiden skal evaluere deres egen produktion af risici

og derved skal mere end blot forholde sig til risici som noget, der er eksternt til organisationen. Som en Deloitte-rapport fra 2016 skriver: "En organisations omdømme sidder i de kollektive tanker og følelser hos en bred vifte af interessenter. Det er et resultat, der skyldes de akkumulerede beslutninger, handlinger og adfærd hos mennesker i organisationen, og hvordan disse opfattes" (Deloitte, 2016: 1).⁴

Michael Power, Tobias Scheytt, Kim Soin og Kerstin Sahlin (2009: 307) beskriver omdømmemæssige risici som en særlig "logik til organisering af usikkerhed" i senmoderniteten. De argumenterer for, at omdømmerisiko ligger et sted mellem altruisme og virksomhedsstrategi: Det er en måde at tænke strategisk over sin egen position i verden ved at "foregive at gøre noget godt". Omdømmerisiko er, som de skriver, "et symptom på den senmoderne intensivring af en organisatorisk og individuel bekymring overfor fremtoning" (2009: 320). Overholdelse, standardisering, rapportering, ranglister og evalueringer er, ifølge forfatterne, de nye måder at styre moral og politisk ansvar på, inden for en kapitalistisk tankegang, der anerkender den dybe og komplekse usikkerhed, som er forbundet med eksempelvis krig, terrorisme eller cybersikkerhed.

Virksomheders forståelse af "politik risiko" har i de senere år udviklet sig i retning mod et større fokus på styring af omdømmerisiko som en måde at styre i usikkerhed. Denne form for styring gør op med de grundlæggende principper i den klassiske risikoanalyse, da den fokuserede på virksomhedens potentielle og fremtidige "jeg" i en usikker verden, mere end på allerede kendte og kvantificerbare risici. Det er i denne virkelighed af omdømmestyring, vi skal forstå virksomheders strategiske valg og dermed også deres sikkerhedspolitiske karakter. "Omdømme" benyttes til at "oversætte" og dermed fortolke offentlighedens reelle og potentielle krav ind i virksomhedernes kommercielle virkelighed. Interessenter er i samme ombæring blevet en næsten udtømmelig kategori, da holdningerne og presset på virksomheden skabes i et væld af fora, gående fra aktionærer, kunder og politikere til sociale medier.

I starten af krigen mellem Rusland og Ukraine så vi, hvordan flere danske virksomheder er blev udfordret på deres omdømme. I forsvaret for deres beslutninger har nogle virksomheder, herunder fx Rockwool, fastholdt et traditionelt risikobegreb og henvist til risikoen for ekspropriering, mens andre virksomheder, som fx Carlsberg, har rykket sig fra en mere traditionel opfattelse af politik risiko som en risiko alene forbundet med deres tilstedeværelse i Rusland til at tænke omdømme i bredere forstand, også omfattende holdningen til vestlig sikkerhedspolitik generelt. Det moralske i selve beslutningen var ikke nødvendigvis indlysende, da en beskyttelse af ansatte og kunder synes at være et godt argument nogle gange (fx i tilfældene Lundbeck og Novo Nordisk), mens det i

andre tilfælde viste sig utilstrækkeligt (se på Carlsberg og Ecco). Alt i alt viste situationen, at risikostyringen handlede mest om at navigere i en usikkerhed og i forhold til en meget bred gruppe af interessenter, hvis og holdninger til organisationen som blev dannet.

Konklusion: en post-post kold krig?

Globaliseringslitteraturen har i årtier talt om en pågående opløsning af statens regulative magt og suverænitet, især udfordret af multinationale selskaber og selvbestaldede oprørsgrupper som Al-Qaeda og IS (Strange, 1991; Kaldor, 2005). I international politisk økonomi har særligt de udfordringer, som knytter sig til den finansielle sektor og nye multinationale selskaber (fx de store techgiganter, banker og forsikringselskaber), været beskrevet. Også sikkerhedsstudier har analyseret, hvordan stater og virksomheder historisk har dannet våbenkarteller og samarbejdet med private militære virksomheder osv. Senest har forskere desuden peget på, hvordan bekæmpelsen af grænseoverskridende trusler som terrorisme og cybertrusler har nødvendiggjort en ansvarliggørelse af virksomheden – i sikkerhedspolitikens navn.

Spørgsmålet er dog, hvordan denne udvikling skal forstås i en tid, som på mange måder er præget af en ”tilbagevenden til geopolitikken”; en såkaldt post-post kold krig. Denne artikel har forsøgt at svare på dette og peger i grove træk på, at de strukturer, som beskrives i globaliseringslitteraturen, for alvor er blevet relevante for vores forståelse af sikkerhedspolitik. Dels har vi set flere eksempler på, hvordan store virksomheder bruger deres sikkerhedspolitiske magt – eksempler som peger på, at den neorealisticke forestilling om hierarki mellem stat og civilsamfund er i opløsning. Vi står altså overfor en mere horisontal struktur, hvor sociale relationer (mellem virksomheder, stater, civilsamfundsgrupper) konstant forhandler betydningen af ”det internationale”. Den post-post kolde krig er således ikke en tilbagevenden til den kolde krigs territorielle sikkerhedspolitiske logik, men er en kompleks orden, hvor både de klassiske militære territoriale og globale kommercielle interesser er på spil i kampen om sikkerhedspolitikken.

Denne forhandlede sikkerhedspolitiske magt kan ikke kun tilskrives store multinationale techgiganter som Google og SpaceX, men kommer også til udtryk i de små beslutninger taget af mindre (danske) virksomheder. Der sker således forhandling af sikkerhedspolitikken internt i virksomhederne qua deres fortolkning af, hvad der udgør en (sikkerheds)politisk risiko, herunder potentielle omdømmetab.

Selvom det måske virker nærliggende, er det ikke muligt på baggrund af denne analyse at konkludere, at den sikkerhedspolitiske dagsorden har overta-

get markedet, eller omvendt at markedet har overtaget sikkerhedspolitikken. Relationen mellem marked og sikkerhedspolitik er i stedet kompleks og til konstant forhandling. Vi ved dog, at sikkerhedspolitiske hensyn har konsekvenser for, hvem virksomhederne handler med, og hvilke nye markeder der vælges. Lige nu står vi et sted, hvor den åbne globale økonomi ikke er så åben, og hvor tendensen mere er i retning af regionalisering end en globalisering.

Denne komplekse og ”forhandlede” sikkerhedspolitik skaber ikke alene et nyt og pluralistisk politisk magtspil. Det handler endnu mere grundlæggende om ændrede grundvilkår for den demokratiske samtale om sikkerhedspolitikken: en ændret forståelse af ansvar.

Hvor mange nok ville beskrive den nuværende ansvarliggørelse af virksomheder som en forskydning af ansvar, vil jeg hellere tale om ”et opgør med den private sektors uskyld”. For når flere aktører legitimt kan handle i sikkerhedspolitikens navn, og det i øvrigt er svært helt at fastlægge magtrelationen mellem offentlighed, marked og stat, bliver det uklart, hvor den sikkerhedspolitiske beslutning faktisk ligger, og dermed også hvem der i sidste ende har ansvaret. Sikkerhedspolitikken bliver alles og dermed ingens ansvar.

Når vi accepterer usikkerheden som præmis for virksomhedens sikkerhedspolitiske beslutning, bliver grundlaget for det moralske valg hos virksomhederne baseret på en idé om, hvad offentligheden vil – en offentlighed som vel at mærke ikke er så let identificerbar, men som både kan referere til den politiske offentlighed, til kunderne, til bestemte sociale grupper osv.

Noter

1. Enkelte fremtrædende forskere indenfor IPØ hævder dog, at virksomheder er subordinære til stater, og dermed er statens legitime magtmonopol reelt ikke udfordret (se fx Gilpin, 1987 eller Vernon, 2012). De fleste IP-forskere er dog efterhånden af den opfattelse, at multinationale virksomheder spiller en stadig større rolle for vores forståelse af det internationale system (Keohane, 2009). For en grundig diskussion af de disciplinære positioner, se Babic, Fichter og Heemskerk (2017).
2. Denne idé fik først intellektuelt fodfæste i mellemkrigstiden, hvor blandt andre Norman Angell (1933: 60) argumenterede for, at samhandel og kapitalisme i sig selv var fredsskabende, en tese som senere fik betydning for neoliberalismen (jf. Keohane og Nye, 1977) og gav anledning til idéen om ”kapitalistisk fred” (se Gartzke, 2007).
3. For en populær gennemgang af dette fænomen, se Rice og Zegart (2018).
4. Ifølge World Economic Forum (2012) anslås det, at ”mere end 25% af en virksomheds markedsværdi direkte kan tilskrives dens omdømme.”

Litteratur

- Angell, Norman (1911). *The great illusion*. Toronto: McClelland and Goodchild.
- Babic, Milan, Jan Fichter og Eelke M. Heemskerk (2017). State versus corporations: Rethinking the power of business in international politics. *The International Spectator* 51 (4): 20-43.
- Bartelso, Jens (2000). Three concepts of globalization. *International Sociology* 15 (2): 180-196.
- Bauman, Zygmunt (1998). *Globalisation: The human consequences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beck, Ulrich (1999). *World Risk Society*. Cambridge: Polity.
- Berling, Trine Villumsen og Karen Lund Petersen (2020). Designing resilience for security in the Nordic region: Implications for strategy, i Sebastian Larsson og Mark Rhinard (red.), *Nordic societal security: Convergence and divergence*. New York: Routledge.
- Bremmer, Ian (2021). The technopolar moment: How big tech will shape the world order. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2021-10-19/ian-bremmer-big-tech-global-order>
- Cerny, Philip (1995). Globalization and the changing logic of collective action. *International Organization* 49 (4): 595-625.
- Cerny, Philip (1997). Paradoxes of the competition state: The dynamics of political globalization. *Government and Opposition* 32 (2): 251-74.
- Cerny, Phillip G. og Alex Prichard (2017). The new anarchy: Globalisation and fragmentation in world politics. *Journal of International Political Theory* 13 (3): 378-394.
- Deibert, Ronald J. og Louis W. Pauly (2019). Mutual entanglement and complex sovereignty in cyberspace, i Didier Bigo, Engin Isin og Evelyn Ruppert (red.), *Data politics*. London: Routledge.
- Deloitte (2016). *Reputation matters: Developing reputational resilience ahead of crisis*. Deloitte Risk Advisory.
- Gartzke, Eric (2007). The capitalist peace. *American Journal of Political Science* 51 (1): 166-191.
- Gilpin, Robert (1987). *The political economy of international relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Haass, Richard N. (2022). Defining U.S. foreign policy in a post-post-cold war world. US Department of State, april. <https://2001-2009.state.gov/s/p/rem/9632.htm>
- Hont, Istavan (2005). *Jealousy of trade: International competition and the nation-state in historical perspective*. Boston: Harvard University Press.
- Kaldor, Mary (2005). Old wars, cold wars, new wars, and the war on terror. *International Politics* 42: 491-498.

- Keohane, Robert (2009). The old IPE and the new. *Review of International Political Economy* 16 (1): 34-46.
- Keohane, Robert og Joseph Nye (1977). *Power and Interdependence*. New York: Longman.
- Pedersen, Ove Kaj (2011). *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Petersen Karen Lund (2019). Three concepts of intelligence communication: Awareness, advice or co-production? *Intelligence and National Security* 34 (3): 317-328.
- Politiken* (2022). Ukraine søgte hjælp hos techgiganterne, da Vladimir Putin først gik til angreb. 3. juli.
- Power, Michael, Tobias Scheytt, Kim Soin og Kerstin Sahlin (2009). Reputational risk as a logic of organizing in late modernity. *Organization Studies* 30 (2-3): 301-324.
- Rice, Condoleezza og Amy Zegart (2018). 21st Century Risks. *Harvard Business Review*, May-June.
- Sassen, Saskia (1996). *Losing control? Sovereignty in an age of globalization*. New York: Columbia University Press.
- Smith, Brad (2022). Defending Ukraine: Early lessons from the cyber war. Blog Post, <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2022/06/22/defending-ukraine-early-lessons-from-the-cyber-war/>
- Strange, Susan (1991) "Big Business and the State", *Millennium* 20:2, pp. 245-50.
- The Economist* (2022). The war in Ukraine is going to change geopolitics profoundly. Briefing, March 5.
- Vernon, Raymond. (1971) *Sovereignty at bay: The multinational spread of US enterprises*. London: Pinguin
- Version2* (2018). Danske virksomheder griber hacker-angreb helt forkert an. 7. november.
- World Economic Forum (2012). *Global Risks 2012*. WEF.